

Den traditionella bildkonsten har ett dilemma som många andra konstarter lyckats bemästra nämligen det att mycket av den konstnärliga upplevelsen är så starkt knuten till det unika verket. Jag behöver till exempel inte läsa en författares originalmanuskript för att till fullo ta del av det konstnärliga i en bok, inte heller behöver jag förflytta mig i tid och rum för att njuta av Mozarts musik. Det har blivit möjligt att mångfaldiga vissa konstnärliga uttryck genom tekniska innovationer. Böcker och CD-skivor sprider dessa upplevelser över hela världen. Det är heller ingen som ifrågasätter denna spridning eller äktheten i upplevelserna, men när det kommer till bildkonst gäller inte samma standard. Jag är tvungen att åka till Paris för att kunna säga att jag har sett Leonardo da Vincis Mona Lisa. Här räcker det märkligt nog inte med en reproduktion, oavsett hur lik originalet den än är. Detta är ett bekymmer för bildkonsten. De konstnärliga kvaliteterna är så starkt knutna till verkens unicitet att bilderna inte kan få någon massspridning utan att i motsvarande grad förlora något av sin magi. Det kan vara ett skäl att bildkonsten har svårt att nå ut och bli en angelägenhet för folkflertalet. Med jämna mellanrum har försök gjorts för att råda bot på detta. Multikonsten under sextioalet gjorde massupplagor för spridning av god och billig konst. Konstfrämjandet försökte under sjuttio - och åttiotalet via grafiken sprida konstintresset till nya grupper i samhället. Grafiska verkstäder växte fram under denna tid för att svara mot en tänkt efterfrågan och ett ökat intresse för mångfaldigad konst. Trots dessa kampanjer har man inte riktigt lyckats förändra kulturen omkring originalet, men vi har å andra sidan fått en mängd kunniga grafiker och den grafiska konsten har utvecklats väldigt snabbt.

En av dessa många grafiker, Ritva Enström, ställer just nu ut i högdelen på Konstens Hus. Hon visar uteslutande stora linoleumsnitt. Det är som bekant en högtrycksteknik, och den tekniken är den ursprungligaste formen av bildmångfaldigande, men i Enströms fall handlar det kanske inte längre om grafik för upplagor. Hennes blad är visserligen framställda genom ett tryckförfarande men det tillvägagångssättet utnyttjar bara det grafiska uttrycket och är nog inte tänkt för något större mångfaldigande. De stora bildformaten reser vissa hinder med tanke på någon större upplageproduktion.

Enström har under åren utvecklat sina linosnitt i riktning mot en allt högre abstraktionsnivå. Hennes tidigare bilder hade lite av nordisk mytologisk folkkonst över sig. Man återfinner fortfarande lite av detta i titlar som *Totem I-II*. Så också i bilden *Blindbock*, som för tankarna till ett beläte hämtad ur ett fornnordiskt gudahov, eller uttrycket i den raggiga pälsarna hos hennes *Vindvargar*.

Det ligger också nära till hands att tala om en slags abstraherad naturlyrik när man närmar sig hennes bilder. Naturens former blir symboler för inre tillstånd hos människan. Pånyttfödelsen *Efter vintersömnen* eller när det är *Åter isfritt* är inte att ta miste på.

En bild skiljer sig emellertid från de övriga i fråga om konkretisering. Bilden föreställer två händer som tycks spinna på ett par sländor. Måne ett par nornor som enligt titeln *Tvingar vindar, tvingar världar*. Här tycker jag att Enström lutar sig för mycket åt det litterära och mer illustrerar än kommer med egna utsagor.

Ritva Enström har utvecklat linoleumsnittet till något mer än bara en tryckteknik. Hennes monumentala bilder präglas av originalbildens outbytbarhet och magi, häri har kanske storleken ändå en viss betydelse, trots detta är de möjliga att mångfaldiga. De förmår att föra över den poetiska laddningen från tryckstocken vidare till kopian, och till nästa kopia och till nästa...